

Съдържание:

<u>Увод</u>	1
I. Ситуацията непосредствено преди започване формирането на антихитлеристката коалиция. Предпоставки и условия за нейното формиране	3
1. Нацистката агресия и дипломатическата дейност на държавите (1939-1941).....	3
2. Американското активизиране и англо-американското сътрудничество – първи етап от формирането на коалицията.....	6
<u>II. Окончарелното оформяне на Великата тройка и установяване на принципите и механизмите на функционирането ѝ</u>	10
1. Влизането на САЩ във войната и първият от редицата съвместни договори, поставящи основите на коалицията – Декларацията на обединените нации.....	10
2. Укрепване на отношенията между Великата тройка – съветско-английският съюзен договор и съветско-американското споразумение от 1942г.....	13
<u>Заклучение</u>	19
Използвана литература.....	21

Увод

Антихитлеристката коалиция е уникално явление в световната история, тъй като за пръв път се обединяват държави със съвсем противопоставящи се обществени системи. Опасността, която представляват силите на Оста свързва Великобритания, най-голямата колониална сила в света, ръководена от Чърчил, със Съветския Съюз, единствената комунистическа държава в света, начело със Сталин и със Съединените щати, най-голямата капиталистическа сила в света, ръководена от Рузвелт. Членовете на т. нар. Велика тройка нямат доверие един към друг, но всеки от тях знае, че се нуждае от останалите двама. Никаква комбинация само между двама от тях не е достатъчно силна, за да бъде победена Германия. Единствено тримата заедно могат да постигнат това.¹

Процесът на създаване започва в най-ранен етап след като на 12 юни 1941г. Германия напада СССР, слагайки по този начин край на съюза между двамата диктатори. Предпоставка за формирането на коалицията представляват декларациите на британския премиер Чърчил от 22 юни 1941г. и на американския президент Рузвелт от 24 юни 1941г. за подкрепа на Съветския съюз във войната срещу нацистка Германия. Основа на този съюз са редица двустранни и многостранни договори. Такъв договор е Атлантическата харта, където Чърчил и Рузвелт формулират целите си както за войната, така и за времето след нея.

Присъединяването на Съветския съюз към англо-саксонската двойка е най-съществения дипломатически обрат през цялата война. Хитлер изгубва стратегическата инициатива. Тази коалиция проваля

¹ Стивън Амброуз “Стремеж към глобализъм – Американската външна палитика от 1938г. до началото на 90-те години”, изд. “Петър Берон”, София, 1995г. стр 29

германските стремежи за блицкриг и разбиване на врага поотделно на Изток и на Запад. Създадени са условия за оформянето на една много мощна коалиция и те не са отминати от застрашените от нацизма държави.²

Междувременно след японската атака върху американското пристанище Пърл Харбър, САЩ влизат официално във войната, обявявайки война на Япония, което пък е последвано от обявяване на война на САЩ от страна на Германия и Италия. С неучастието си във войната Америка не е успяла да запази статуквото в Европа и Азия, а сега и се открива възможност да разшири силата и влиянието си на Стария континент докато спасява света от господството на Хитлер.

Окончателната договорна институционализация на антихитлеристката коалиция през пролетта на 1942г. е осъществена с подписването от 26 държави на 1 януари 1942г. Декларация на обединените нации и съюзническите договори между СССР и Великобритания от 26 май 1942г. и между СССР и САЩ от 11 юни 1942г.

Военното и политическото сътрудничество между великите сили на антихитлеристката коалиция е един от феномените на Втората световна война и на ХХв. и за да бъде разбрана правилно ситуацията след нея, когато тя се разпада, трябва да се разгледат внимателно условията довели до коалирането и как точно е установено то.

I. Ситуацията непосредствено преди формирането на антихитлеристката коалиция. Предпоставки и условия за нейното формиране.

² Бояджиева, Н. "История на международните отношения (XVII – XX)", изд. "Албатрос" София, 2002г. стр177

1. Нацистката агресия и дипломатическата дейност на държавите (1939-1941)

След поредица агресивни нападения от страна на Хитлер, които западните демокрации приемат без активни реакции, следвайки политиката на умиротворяване, той нахлува и в Полша. Този път Великобритания и Франция заявяват, че ще спазят своите ангажименти и обявяват война на Германия. Но странното е, че военни действия на Запад не се водят и именно за това този период е наречен “Странната война”. Въпреки упоритата съпротива, хитлеристите бързо разгромяват Полша. На 17 септември Съветските войски заемат предвидената по пакта от 23 август част от Полша.

Съветско-германският договор за ненападение дава възможност на Съветския Съюз да укрепи позициите си. Сталин оказва натиск на малките гранични държавици Литва, Латвия и Естония и сключва с тях договори за взаимопомощ. Под силния натиск на Москва техните парламенти гласуват през юли 1940г. присъединяване към Съветския Съюз. След ултиматум към Румъния е присъединена Бесарабия и Северна Буковина, населени с молдавци, руси и украинци. От Финландия се иска да отстъпи територии в близост до Ленинград. Тя отказва и избухва Съветско-финландската война – ноември 1939-март 1940. Войната се затяга поради полярната зима и упоритата съпротива на финландците. Всичко това заблуждава западно-европейските политици, които, макар да е абсурдно, смятат, че в този момент Съветския Съюз е едва ли не съюзник на Германия и започват да кроят планове за война срещу него. Тези планове са в пълна сила, когато хитлеристка Германия нанася своя решителен удар на Запад през април – май 1940г. Една след друга са завладени Белгия, Холандия и

Люксембург. След малко повече от месец е разгромена и Франция. Окупирана е и Норвегия. Английските войски са изтласкани от Европа, а самата Великобритания е подложена на непрекъснати самолетни атаки. По този начин само за няколко месеца Хитлер става господар на континентална Европа, а с това и на огромни икономически и човешки ресурси.

Следващата крачка на Берлин е опит да се споразумее с Великобритания, предполагайки, че тя е вече на колене. По този начин Хитлер активизира дипломатическите си опити да реши окончателно проблема с плашещите го два фронта. Спрямо идеята залегнала в идеологията на фашизма – покоряване и обезлюдяване на плодородните руски степи и заселването им с немска раса – Хитлер и Сталин знаят, че договора за ненападение е само временна пауза и че предстои война със Съветския Съюз.

С цел да предразположи към преговори английската общественост и правителство фюрерът проявява “великодушие” и заповядва на танковите си дивизии да спрат за няколко дни преследването на отстъпващите англичани, за да могат те успешно да се евакуират през Ламанша. Положението на Великобритания е такова, че, ако реши да преговаря то трябва да е от позицията на победена страна, но въпреки това не ѝ остават много варианти за размисъл. На Чърчил се пада тежката задача да установи, че Великобритания е изгубила и никога вече няма да си възвърне ролята на хегемон на континента и че от тук нататък тя ще трябва да съобразява и синхронизира своите действия с другите държави. Чърчил си дава сметка, че или Америка или Германия ще се окажат водещите сили. Той не включва на този етап Съветския Съюз. Изборът на Чърчил за

хегемон и т. нар. “по-голям брат” е Америка, а не Германия, стремяща се да покори с оръжие Европа и света.³ Това е етапът, на който започва да се формира англо-американското сътрудничество.

Отказът на Великобритания да сътрудничи връща хитлеристката дипломация към войната. Взето е решение да се нападне СССР, разбира се в най-дълбока тайна.

Сталин смята, че Хитлер ще нападне СССР, едва след като окончателно е приключил с Англия. Той смята, че нападението ще бъде отложено поне до 1942г, но покоряването на Югославия и Гърция през април 1941г. е ясен знак, че Германия се готви за голяма война на Изток. Чърчил и Рузвелт лично изпращат предупреждения до Москва за готвената атака, но Сталин смята, че те го провокират за сблъсък с Германия и не взима нужните мерки. Една разумна стъпка, предприета от Москва е сключването на договор за ненападение с Япония.

На 22 юни 1941г. Германия напада с огромна мощ Съветския Съюз. Това от своя страна е последвано от обръщения на Чърчил и Рузвелт, че са готови да подкрепат Съветския Съюз в борбата му срещу нацистката агресия – най-явната предпоставка за прерастване в бъдеще на англасаксонската двойка във Велика тройка и формиране на феномена антихитлеристка коалиция .

2.Американското активизиране и англо-американското сътрудничество – първи етап от формирането на коалицията

САЩ преценят, че войната явно става глобална и Америка не може да стои на страна. През ноември 1940г. Рузвелт печели изборите.

³ Jenkins, R., “Churchill”, The Chapter “The Anglo-American Marriage Ceremony” p 670-679

Чърчил е на мнение, че преизбраният президент ще активизира американската съпротива срещу Хитлер и му изпраща мрачно описание на състоянието във Великобритания. Рузвелт отговаря, изказвайки на 7 декември 1940г. убеждението си, че “най-добрата защита на Великобритания е най-добрата защита на САЩ”⁴

Обръщението на Чърчил към Рузвелт – “дайте ни инструментите и ние ще свършим работата до край”, представлява тактическа игра на думи, но не изразява това, което наистина е мислел той, а именно - “дайте ни инструментите и ние ще удържим положението толкова време колкото ви е нужно, за да решите да се включите”.⁵

Рузвелт добре съзнава това и има намерение като за начало да даде във вид на заем или под наем доставките, от които Англия се нуждае. Рузвелт изтъква сигурността на Америка като причина за сделката заем-наем, защото както той се изразява, ако Англия падне, “всички ние на Американския континент ще живеем под заплаха”. Рузвелт прави важна декларация през май 1941г., в която излага американските стратегически цели, които изглеждат много по-хуманни и възвишени, отколкото геополитическите интереси, на воюващите държави. Като заявява, че САЩ “няма да приеме” един свят доминиран от Хитлер, той набляга на т. нар. “четири свободи”, за които ще воюват Съединените щати: свобода на словото, свобода на вярата и идеите, социална свобода, свобода на самоопределение. Фразата “няма да приема” на практика означава, че Рузвелт фактически ангажира

⁴ Цитирано в Стивън Амброуз “Стремеж към глобализъм. Американската външна палитика от 1938г. до началото на 90-те години”, “Петър Берон”, София, 1995г стр21

⁵ Jenkins, R. “Churchill”, Pan Books, 2001, p 667

Америка да воюва за Четирите свободи, ако те не могат да бъдат наложени по друг начин.⁶

Между Вашингтон и Лондон се установява интензивно сътрудничество: на 11 март 1941г. е одобрен законът за “лендлиза”, с който се дава под наем или на заем американско въоръжение и оборудване, главен получател, на което е Англия. Това е един вид икономическа война срещу Хитлер, но Рузвелт съзнава, че едва ли ще бъде достатъчна, за да се поддържа отбранителната мощ на Великобритания.

През първите месеци на 1941г. между главнокомандващите на двете страни е съгласуван стратегически план АВС-1, предвиждащ приоритетни усилия за разгрома на Германия, а след това война с Япония. Главнокомандващите стигат до извода, че евентуално поражение на Япония не гарантира победа над Хитлер, докато една победа над силите на Вермахта без съмнение ще бъде последвана от поражение на Япония.

Влизането на Съветския Съюз във войната коренно изменя цялата международна обстановка и преди всичко обстановката в Европа и Далечния Изток. САЩ и Англия са един вид заставени да ревизират своите планове за водене на войната, а така също и да съгласуват външнополитическия си курс. За тази цел на 14 август 1941г. Чърчил и Рузвелт се срещат на борда на крайцера “Огаста” близо до остров Нюфаундленд. Там двамата лидери одобряват документ, съдържащ “някои общи принципи на националната политика” на двете страни, станал известен като “Атлантическата

⁶ Кисинджър Х. “Дипломацията”, 1997г. стр 341

харта”. В действителност те се договарват за принципите за функциониране на коалицията и нейните крайни цели.

Неогласената цел, преследвана от американците чрез тази харта е да ограничи британската външна политика след войната. Британците от своя страна се опитват да обвържат САЩ към някаква форма на международна организация.⁷

В самата харта, състояща се от 8 клаузи двамата лидери заявяват, че “1. не се стремят към териториални или други завоевания; 2. няма да се съгласят с каквито и да било териториални изменения, които не се намират в съгласие със свободно изразената воля на заинтересованите народи”⁸.

Президентът на САЩ и министър-председателят на Великобритания подчертават, че зачитат правото на всички народи да си избират форма на управление и се стремят към възстановяване на суверенните права и самоуправлението на ония народи, които са лишени насилствено от тях. Съюзниците, е казано в документа, ще се стремят да осигурят на всички страни достъп при равноправни начала до търговията и световните суровинни източници. Ще се борят за плодотворно сътрудничество на всички страни в икономическата област с цел да се осигурят по-високо жизнено равнище, икономическо развитие и социални гаранции. Следвоенният мир трябва да даде възможност на всички свободно да плават по моретата и океаните.⁹

Тези клаузи предзвикават енергични въражения от страна на Чърчил по време на обсъждането и по негово настояване са включени,

⁷ A.J.P. Taylor “English history 1914-1945” , Oxford University Press, 1965 стр534-535

⁸ <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/wwii/atlantic.htm>

⁹ пак там

но при “съблюдаване на съществуващите задължения”¹⁰. Без съмнение колониалното превъзходство на Британската империя е поставено под въпрос и на Чърчил се налага да вложи доста усилия и карсноречие за да убеди кабинетите си, че това не е така.¹¹

След окончателното унищожение на нацистката тирания, според член 8 държавите по света трябва да се откажат от употреба на сила, а ония държави, които застрашават или могат да застрашават с агресия, трябва да бъдат разоръжени, до установяването на по-широка и надеждна система на всеобща сигурност.¹²

Този член допада на британците, защото в него е споменато как ще се осъществява англо-американското контролиране на агресията след войната, а именно чрез все още не много ясно очертана международна организация. “Самата харта не е нищо повече от публикация, от която няма официално копие, подписано или подпечатано”¹³, но целите и на двамата държавници са изпълнени. Рузвелт успява да ограничи английското правителство така, че то да не предприема нищо във външната си политика без съгласуване на с правителството на САЩ. Самият Чърчил признава, че “мирът може да бъде завоюван само на базата на условията, поставени от Съединените американски щати”¹⁴. Противоречията на англо-американската двойка се проявяват в борбата за ръководната роля в мирното уреждане след войната и факта, че излизат със съгласувана декларация не ги премахва.

¹⁰ Churchill, W. S. The Second World War, vol III p. 397

¹¹ J. M. Lee “The Churchill Coalition 1940-1949”, 1980, стр 149

¹² <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/wwii/atlantic.htm>

¹³ A.J.P. Taylor “English history 1914-1945”, Oxford University Press, 1965 стр535

¹⁴ цитирано в “История на дипломатията” том 4 стр 218

Тъй като СССР не е включен в съставянето на хартата на 24 септември 1941г. на междусъюзна конференция в Лондон съветското правителство излиза с декларация, в която изразява съгласието си с основните принципи на Атлантическата харта. Едновременно с това той прави уговорката, че практическото прилагане на тези принципи “неизбежно ще трябва да се съобразява с обстоятелствата, нуждите, и историческите особености на една или друга страна”¹⁵.

Въпреки несъгласието на Чърчил с повечето положения, засягащи директно английските колониални владения, той е принуден да ги приема, за да привлече Америка във войната, от което зависи физическото оцеляване на Англия. Тази харта дефакто променя съотношението на силите на световната сцена. Англия вече не е сила от първи разред. Тя се превръща в младши партньор или “по-малък брат” на по-могъщата империалистическа държава. Чърчил трябва да подчини дългосрочните британски цели на непосредствените нужди – нещо което Великобритания никога не се е чувствала задължена да прави. Военновременната дипломация на Чърчил се превръща в маневриране между двата гиганта.¹⁶

II. Окончарелното оформяне на Великата тройка и установяване на принципите и механизмите на функционирането ѝ

1. Влизането на САЩ във войната и първият от редицата съвместни договори, поставящи основите на коалицията – Декларацията на обединените нации

¹⁵ цитирано пак там стр219

¹⁶ Кисинджър Х. “Дипломацията”, 1997г. стр 350

Световният конфликт се разгаря изцяло, когато на 7 декември 1941г. Япония напада САЩ. Причините са очевидни – Вашингтон не може да се примири с японската политика на агресия и окупация в Китай, Далечния изток и Индокитай. Той отправя към Токио ултиматум: да се откаже от завоеванията, в противен случай САЩ спират доставките на петрол и на желязо, от които зависи японската икономика. В отговор, Япония напада американската база Пърл Харбър. Вярна на съюзническите си задължения, Германия обявява война на САЩ.

За по-малко от три години Рузвелт успява да въвлече във войната своя твърдо изолационистки ориентиран народ. Задачата му щеше да е далеч по-трудна, ако японците бяха ограничили атаките си в югоизточна Азия, а Хитлер не бе обявил война на Съединените щати. Но тогава Рузвелт би намерил друг начин да вкара Америка във войната, защото той не скрива убеждението си, че това е нужно, както за бъдещето на свободата, така и за американската сигурност.¹⁷ Това, че САЩ вече не са само в икономическа война, а във действителна такава позволява на антихитлеристката коалиция, включваща САЩ, Британската империя и Съветска Русия да оформя принципите на съвместните си военни и дипломатически действия в няколко двустранни и тристранни документа.

Първият от тях, представляващ важна крачка към създаване на мощен антихитлеристки блок е публикуването на Декларацията на обединените нации, подписана на 1 януари 1942г. от 26 държави, измежду които е и Съветският Съюз.

¹⁷ пак там стр.344

Тя е предхождана от конференция, състояла се от 22 декември 1941г. до 14 януари 1942г. във Вашингтон между ръководителите на правителствата на САЩ и Англия, където те установяват като приоритетен Европейският фронт в сравнение с Тихоокеанския. Рузвелт приема меморандума, който му представя Чърчил относно действията на съветско-германския фронт. “Нито Великобритания, нито Съединените щати трябва да играят някаква роля в това отношение с изключение на това, че ние трябва да осигурим точното и навременно изпращане на обещаните от нас материали. Само по такъв начин можем ...да включим мощните усилия на русите в общия ход на войната”¹⁸. С това свое изказване Чърчил признава първостепенното значение на съветско-германския фронт, но и показва, че за пореден път възнамерява да води война с чужди ръце. Рузвелт не оспорва възгледите на Чърчил за първостепенната роля на съветско-германския фронт във войната и в резултат на 28 декември президентът на САЩ отменя разпореждането за преустановяване на доставките за Съветския съюз, издадено след нападението на Япония срещу Пърл Харбър.

Именно в хода на тази конференция се изготвя и проектодекларацията на държавите, борещи се против страните от Оста. Декларацията на обединените нации, към които се присъединява и Съветския съюз, обобщава целите на антихитлеристката коалиция. Те подкрепят Атлантическата харта и изразяват убеденост, “че пълната победа над техните врагове е необходима за защита на живота, свободата, независимостта и религиозната свобода и за запазване на човешките права и справедливост както в техните собствени страни,

¹⁸ Churchill , W. “The Second World War” vol. III p.574

така и в другите страни”¹⁹. 26-те обединени нации заявяват: “1. Всяко правителство се задължава да употреби всички свои ресурси, военни и икономически, против тези членове на Тристранния пакт и присъединилите се към него, с които това правителство се намира във война 2. Всяко правителство се задължава да сътрудничи с правителствата, подписали настоящата декларация и да не сключва сепаративно примирие или мир с враговете”.²⁰

След тази декларация договореностите между обединените нации и предимно между Великите сили – СССР, САЩ и Великобритания се ускоряват и разширяват.

2.Укрепване на отношенията между Великата тройка – съветско-английският съюзен договор и съветско-американското споразумение – 1942г.

Непосредствените контакти между дипломатите на трите страни се съчетават с активна кореспонденция между държавните глави, което води до подписването на нови споразумения през лятото на 1942г. за принципите, на основата на които се осъществява взаимната помощ във воденето на войната срещу агресорите.

Разговорите за съветско-английски договор започват още през време на посещението на Идън в Москва през декември 1941г. След това преговорите продължават по дипломатически канали. Целта на договора е да се изяснят съветско-английските отношения и да се изработи съгласувано становище относно целите на войната и следвоенното мирно уреждане.

¹⁹ цитирано в Мирчева Хр. “Съвременна история. Светът в историата на XXв.” Софи-Р. София, 1999 стр 384

²⁰ [http:// www.yale.edu/lawweb/avalon/decade/decade03.thm](http://www.yale.edu/lawweb/avalon/decade/decade03.thm)

Чърчил отлично разбира, че Великобритания не е в състояние сама да постигне решителна победа, дори и със съветско участие във войната и с американска материална помощ. Към пролетта на 1942г. Чърчил и неговото правителство все повече се убеждават, че са на страната на коалицията, която ще победи, но всичко зависи от това как ще се развият събитията на съветско-германския фронт. Традиционната цел на Великобритания – поддържане на равновесие на силите в Европа – вече е непостижима и след безусловната капитулация на Германия Съветският Съюз ще се утвърди като доминираща страна на континента.

Въпросът, който се оказва най-труден в преговорите между правителствата на СССР и Англия е този за признаването от Англия на границите на СССР към 22 юни 1941г. Преговорите с Идън в Москва през декември 1941г. показват, че английското правителство, както и американското, отказват да признаят тези граници като противоречащи на Атлантическата харта. Чърчил представя като необходимо условие за постигане на споразумение съгласието на Рузвелт.

Победата на Червената армия при Москва обаче променя донякаде твърдата позиция на английското правителство, показно за това е писмото на Чърчил до Рузвелт: “Растящата сериозност на войната ме накара да стигна до извода, че принципите на Атлантическата харта не трябва да се тълкуват в смисъл, че лишават Русия от границите, които тя имаше, когато бе нападната от Германия”²¹. Това което иска Чърчил от Рузвелт е да му се даде картбланш за да подпише договор със СССР, в който да е включен и

²¹ Churchill, W. S. The Second World War, vol IV, p. 327

пункт за признаване на границите от 1941г., защото според Идън отказът да се задоволи това искане ще потвърди съветките подозрения, че, нито Великобритания, нито Америка се интересуват от интересите на СССР и че тяхната единствена цел е взаимното изтощаване на Русия и Германия. Той изтъква и това, че Англия в момента не е в състояние да окаже военна помощ с откриване на втори фронт или материални доставки, затова, съобразявайки се с общественото мнение е принудена да сключи договора като политически заместител. Въпреки убедителните аргументи, изложени от Идън правителството на САЩ продължава да възравява против включване на пункт за границите. При тези обстоятелства английското правителство проявява готовност да признае границите на СССР в Прибалтика, но се въздържа от безусловно признаване на полско-съветската граница. Пред Съветския съюз е изтъкната причината, че това ще бъде в разрез с поетите преди това задължения към Полша и ще предизвика неудобствие сред общественото мнение в страната.²²

В резултат на преговорите въпросът за границите е изключен и на 26 май 1942г двамата министри на външните работи – Молотов и Идън подписват съветско-английски договор за съюз във войната против хитлеристка Германия и нейните съучастници в Европа и за сътрудничество и взаимна помощ след войната.

Договорът е съставен от две части. Първата част съдържа задълженията на СССР и Англия да си оказват взаимно военна и друга помощ и всякаква подкрепа във войната против Германия и всички държави, които се свързани с нея и извършват агресивни актове в Европа. Участниците в договора се задължават да не влизат в каквито

²² “История на дипломацията” том 4 стр.272-273

и да било преговори с хитлеристкото правителство или всяко друго правителство в Германия, което не се откаже изрично от всякакви агресивни намерения, и да водят преговори и сключват примирие или мирен договор с Германия или всяка друга държава, свързана с нея чрез агресивни актове в Европа, само по взаимно съгласие.²³

Втората част на договора определя взаимоотношенията на двете страни през следвоенния период. Двете страни се задължават да работят съвместно и да си сътрудничат след войната в гарантирането на сигурността и икономическия разцвет на Европа и да си оказват икономическа помощ. СССР и Англия се съгласяват да вземат след приключване на военните действия всички зависещи от тях мерки, за да направят невъзможно повтарянето на агресията и нарушаването на мира от Германия или от всяка от държавите, свързани с нея чрез агресивни актове в Европа. Ако през следвоенния период една от договарящите се страни бъде въввлечена във военни действия, другата страна е длъжна веднага да ѝ окаже всякаква военна помощ и съдействие. СССР и Англия се задължават да не сключват никакви съюзи и да не взимат участие в никакви коалиции, насочени против една от тях.²⁴

Първата част от договора трябва да действа, докато СССР и Великобритания сключат мир с Германия и нейните сателити. Срокът на действие на втората част е определен на 20 години. По настояване на английската страна е включена уговорка, че задълженията за взаимна помощ се запазват до момента, в който по взаимно съгласие

²³ <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/wwii/brossov42.htm>

²⁴ пак там

бъдат сметени за излишни поради създаването на международна организация за гарантиране на мира и сигурността.

Този договор е поредната крачка към укрепване на антихитлеристката коалиция и подобряване на англо-съветските отношения, което създава основа за по-нататъшното развитие на сътрудничеството между двете страни. По този повод Сталин се изказва в послание до Чърчил: “Уверен съм, че този договор ще има голямо значение за по-нататъшното укрепване на приятелските отношения между Съветския Съюз и Великобритания, както и между нашите страни и Съединените щати и ще осигурим тясното сътрудничество на нашите страни след победоносното завършване на войната”.²⁵

Друг документ, който има важно значение за укрепване на антихитлеристката коалиция е споразумението между Съветския Съюз и САЩ за принципите, по които ще се осъществява взаимната помощ във воденето на войната против агресията. Това споразумение, идентично със споразуменията, сключвани от САЩ с всички страни, които получават помощ по закона за заем-наем, е подписано на 11 юни 1942г. от държавния секретар на САЩ Хъл и посланика на СССР във Вашингтон Литвинов.

В преамбюла на споразумението се заявява, че борбата на СССР против агресията е жизнено важна за отбраната на САЩ и затова Съединените щати ще окажат помощ на Съветския Съюз в съпротивата срещу агресията.

В член 1. се казва, че САЩ ще снабдяват СССР нужните му отбранителни материали на базата на взаимност. Според член 2 СССР

²⁵ цитирано в “История на дипломатията” стр 275

трябва да върне материалите, които са оцелели. Съветският Съюз и САЩ се задължават да действат съгласувано с други държави в интерес на подобряването на икономическите отношения и поддържане на мира в света.²⁶

Договора представлява уточняване на принципите, по които ще се осъществява взаимната помощ във воденето на войната против агресията, защото Щатите съзнават, че това отговаря на интересите на американската държава, а именно засилване на влиянието ѝ на континента след победоносното завършване на войната.

Тези споразумения поствят договорната основа, върху която вече сформираната антихитлеристката коалиция организира и синхронизира своите съвместни действия за разгрома на хитлеристка Германия. Нещо което определено липсва в организацията на “Тристранния пакт”, където всеки действа без да се консултира със съюзниците.

Обединени в стремежа си да постигнат тотално разгромяване на агресорите и съзнаващи, че единствено тримата заедно могат да го постигнат, Великият съюз се запазва до края на войната, въпреки напрежението и обтягането на отношенията. Междувременно нервите и ресурсите се изчерпват почти до край.

²⁶ <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/wwii/amsov42.htm>

Заключение

Германската агресия и по-конкретно нападението срещу СССР сближава антинацистките сили в света и създава условия за изграждане на коалиция от противници на нацизма. У. Чърчил говори по радиото и изразява подкрепата на Великобритания за “справедливото дело” на съветските народи. Два дена по-късно Съединените щати също заявяват готовността си да се противопоставят на нацизма и да подкрепят усилията на СССР. Заявленията на двете велики държави да се съюзят със СССР в новата ситуация поставя началото на процеса на създаване на антихитлеристката коалиция.

Екстремалната обстановка, породена от герmano-фашисткото нападение над СССР предизвиква огласяване на главните военни цели на държавите воюващи срещу нацистка Германия. Следват серия двустранни и многостранни договори, където са включени тези принципи и цели.

Атлантическата харта е документ-програма за основните цели на англо-саксонската двойка както по време на войната така и след нея. На основа на хартата английски, американски и съветски дипломати поставят началото на механизма на сътрудничество на работно, министерско и най-високо равнище, който реализира съвместната военна и политическа дейност на страните. Обединението на усилията

се ускорява от въвличането на САЩ във войната – войната наистина става световна.

Увеличаването на държавите, засегнати от войнта, предизвиква необходимостта от обединение на силите им и огласяване на новата коалиция. На 1 януари 1942г. във Вашингтон 26 държави т. нар. обединени нации приемат Декларация на обединените нации, в която подкрепят Атлантическата харта и изразяват готовност да обединят ресурсите си срещу общия враг.

Всичко това води до ускоряване и разширяване на договореностите между трите велики сили и се стига до подписването на нови споразумения лятото на 1942г.

Въпреки, че всяка от трите държави преследва своите национални итереси те съзнават, че в момента имат един общ враг и следователно едана обща цел – неговото разгромяване. Осъзнали това, застрашените от нацизма велики страни се обединяват и обявяват целите и принципите на новата коалиция, утановяват методите, чрез които те ще се постигнат, съгласуват механизмите, чрез кото ще се предприемат общите действия. Дори се опитват да решат някои от проблемите на следвоенното устройство. Поставена е една сравнително стабилна основа, на която да стъпи антихитлеристката коалиция в борбата срещу Хитлер, остава единствено всико да се задвижи.

Използвана литература:

1. Амброуз, Ст., “Стремеж към глобализъм – Американската външна политика от 1938г. до началото на 90-те години” изд. “Петър Берон”, София, 1995г.
- 2.** Баяджиева, Н. “История на международните отношения (XVII-XXв)”, изд. “Албатрос” София, 2002г.
3. Кисинджър, Х., “Дипломацията”, издат. Къща “Труд”, 1997г. “История на дипломацията” том 4
- 4.** Мирчева, Хр., “Съвременна история – Светът в историята на XXвек.” Изд. Софи-Ришельо, София, 1999г.
5. Митев, Й., Узунов, Ф., “Политическа история на Западна Европа и САЩ (1918-1945)”, Велика Търново, 1994г.
6. Churchill, W., “The Second World War”, vol III, IV, 1952
7. Jenkins, R., “Churchill”, Pan Books, 2001
- 8.** Lee, J.M., “The Churchill Coalition 1940-1945”, Birkbeck College, University of London, 1980
9. Taylor, A.J.P. “English history 1914-1945” Oxford University Press, New York, 1992
10. [http:// www.yale.edu/lawweb/avalon](http://www.yale.edu/lawweb/avalon)

Благодарение на Анелия Михайлова Милева от УНСС